

STATUT-CADRU AL POPORULUI RROM ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Preambul

Poporul rrom este de mai mult de șase secole un element constitutiv al Europei, căreia nu a încetat să-i aducă o contribuție valoroasă umană, materială, artistică, economică, militară și morală mult prea des neglijată. În acest debut de secol XXI, sprijinindu-se pe moștenirea secolelor precedente (evoluții istorice și culturale, persecuții, descoperiri științifice etc...) și pe principiile Declarației Universale a Drepturilor Omului - Drepturi recunoscute în mod clar ca universale, el dorește să se poziționeze în Uniunea Europeană înscriindu-se într-o dinamică hotărât progresistă, orientată spre integrare socială, egalitate de drepturi, refuzul excluziunii și respectul reciproc față de toate identitățile și structurile reprezentate în Europa. Este deci de dorit ca acest Statut-Cadru (Carta Morală) să fie agreat de Uniunea Europeană, prin Statele sale membre și prin Statele în curs de accesione în Uniune, fiecare sprijinindu-se pe principii generale și rezoluții particulare de acțiune expuse aici pentru a defini cu mai multe detalii poziția rromilor în spațiul său juridic.

Tablă de materii

PARTEA ÎNTÂIA : PRINCIPII GENERALE	3
Capitolul 1 – Definiții	3
Capitolul 2 – Identitatea națională rromani	4
Capitolul 3 – Noțiunea de identitate compozită.....	7
PARTEA A DOUA : REZOLUȚII PARTICULARE DE ACȚIUNE	9
Capitolul 4 – Cetățenie.....	9
Capitolul 5 – Educație și cercetare.....	9
Capitolul 6 – Mobilitate	11
Capitolul 7 – Azilanții și refugiații si migranți	13
Capitolul 8 – Politica generala a Uniunii Europene pentru rromi	17
Capitolul 9 – Viața intelectuală.....	18
Capitolul 10 – Muncă, locuință, igienă, sănătate	20
Capitolul 11 – Reprezentativitate, participare și autoritate.....	21
Capitolul 12 : Simboluri, culori etc.....	23

PARTEA ÎNTÂIA : PRINCIPII GENERALE

Capitolul 1 – Definiții

§ 1 – Identități naționale în Europa

Uniunea Europeană recunoaște existența pe ansamblul teritoriului Statelor sale membre, a diverse identități naționale care se îmbină între ele îmbogățindu-se în mod reciproc.

a) Există în mod evident 27 identități corespunzând a 27 State-națiuni, cărora resortisanții le sunt atașați nu numai administrativ dar deasemenea emoțional, cultural și spiritual.

b) Există deasemenea un anumit număr de identități care nu corespund la limitele trasate de frontierele Statelor și la care resortisanții sunt atașați mai ales din punct de vedere emoțional, cultural și spiritual – în plus în anume State, aceste colectivități sunt materializate din punct de vedere administrativ (comunități autonome, *generalitats*, naționalități etc ...).

c) Printre aceste identități necorespunzând la limitele trasate de frontierele Statelor, anumite sunt zise cu teritoriu compact (atunci când resortisanții constituie o parte substanțială, sau chiar majoritară, din populația totală într-o regiune cu mai multe municipalități) și alții fără teritoriu compact (atunci când nu există regiune superioară la dimensiunile unei municipalități unde populația ce se referă la zisa identitate constituie o parte notabilă din populația totală).

d) Printre aceste identități fără teritoriu compact, o parte din ei sunt dintre cei care aparțin diasporei sunt cu un teritoriu compact situat undeva în Europa sau în afara ei, sau alta parte care nu au o anumite referință.

e) Unele din ele urmează un mod de viață în parte mobilă și altele sunt în întregime sedentare.

§ 2 – Cetățeni și rezidenți

Statele-națiuni reunesc în aceeași administrație și în aceeași comunitate de interes material și moral nu numai resortisanții lor (numiți cetățeni) ci deasemenea rezidenții lor obișnuiți, care sunt în mod strâns legați de cetățenii lor prin toată activitatea lor socială și profesională.

§ 3 – Identități naționale și "națiuni-pivot"

În cazul membrilor națiunilor care constituie pivotul unui Stat-națiune (cel mai adesea populația majoritară), există o concomitență între identitatea națională a Statului-națiune și identitatea grupului național care constituie axul. Atunci când un Stat este constituit din mai multe națiuni (con)federate, identitățile particulare sunt în parte distincte de identitatea (con)federală fără ca nici una să nu coincidă din plin cu ea, convergând spre unitate de interese materiale și morale.

§ 4 – Armonia între componentele naționale

Într-o stare normală a relațiilor și într-un context de politică justă, nu există un conflict de interese între Statul-națiune și diversele identități naționale care sunt reprezentate în interiorul său; din contră există convergență și complementaritate. O astfel de situație nu poate fi realizată decât printr-un dialog cinstit și rezonabil între reprezentanții autorizați de structurile Statului-națiune și aceia ai diverselor identități naționale.

Aceasta este adevărat atât pentru identități naționale cu teritoriu compact cât și pentru acelea fără teritoriu compact (modul lor de viață putând fi parțial sau în întregime sedentar). Echitatea, justețea și gradul de democrație al unei politici naționale se recunosc prin armonia dintre componentele naționale și absența conflictului vizibil sau nu dintre ele.

Capitolul 2 – Identitatea națională rromani

§ 1 – Identități naționale fără teritoriu compact

Uniunea Europeană recunoaște existența a diverse identități naționale fără teritoriu compact pe ansamblul teritoriului Statelor sale membre. Din punct de vedere numeric, principala este reprezentată de ansamblul de rromi, sinte și kale, care toți au o origine comună indiană, dar există și alții :

a) Unii, prezenți pe solul european din timpuri imemorabile, sunt considerați de origine europeană (travellerii de origine irlandeză, ienișii aparent de origine germanică, gurbeții din Grecia de origine română, balcano-egiptienii din Grecia și Albania, merceros din Spania, camminanti din sudul Italiei etc...)

b) Alții provin dintr-o imigrare mai mult sau mai puțin recentă, ca armenii occidentali, berberii (kabili), evreii (vorbitori de idiș sau de ladino) etc... Există argumente pentru a adăuga arabii din Maghreb și Amazighi, indieni, moluchezii și un anume număr de alte grupuri, în care membrii sunt născuți de mai multe generații pe teritoriul unui Stat membru (oricare ar fi fost teritoriul Statului respectiv în cursul istoriei). Printre aceștia, unii au un teritoriu de referință istorică sau actuală în exteriorul Europei, alții sunt lipsiți de acest teritoriu.

§ 2 – Intrarea în Uniunea Europeană de noi identități naționale fără teritoriu compact

Prin accesivarea la Uniunea Europeană a noi state, trebuie să se țină cont ca anumite țări aduc la varietatea europeană noi identități naționale cu sau fără teritoriu compact; printre aceștia din urmă, se pot lua în considerare beașii (prezenți în momentul de față în Ungaria și Croația), rudarii/ludari (prezenți în momentul de față în România și Bulgaria, Ungaria, Croația), fara sa amintim America Latina, askhalii sau balcano-egiptieni, aromânii din sudul Balcanilor etc...

§ 3 – Noțiunea de «țigan » și « gypsy »

În cursul istoriei, cuvintele « țigan », « gypsy » și altele asemănătoare au fost aplicate, fără acuratețea fără nici o pretenție la rigoare de către oamenii simpli din diverse țări, diferitelor grupări umane de origini foarte diverse și fără nici un raport între ele (o sectă religioasă, anumite grupuri de rromi, comunități nomade, comunități sedentare, grupuri de jefuitori, simpli vagabonzi etc...)

Aceste cuvinte, care nu acoperă nici o realitate națională și/sau etnică au luat într-un mare număr de limbi o conotație insultătoare, sunt demne de a fi eliminate din vocabularul politic, fiind utilizate numai în eventualele declarații în contexte istorice și cu potențial rasist, unde sunt folosite într-o manieră intenționat depreciativă.

§ 4 – Națiunea rromani, așa cum se definește ea

În timpul celui de-al 5-lea Congres al Uniunii Internaționale Rromani (Praga, iulie 2000) ansamblul de rromi, sinte și kale s-a definit ca « națiune rromani fără teritoriu compact și fără pretenție la un astfel de teritoriu ». Națiunea rromani se dezice de epitete ca « țigani », « gypsy » și altele similare atât pentru ea însăși cât și pentru orice altă identitate, în afară de cazul în care un grup uman ar revendica în mod explicit această calitate. Nu există criterii definitorii determinând identitatea rromani, ci doar un fascicol de referințe dintre care cele mai proeminente sunt următoarele :

- a) O origine nord-indiană comună : descoperirile cele mai recente (în special *Kitab al-Yamini*, manuscris al cronicarului Al-'Utbi, secolul XI, accesibil de puțin timp), au permis de a determina cu o verosimilitate foarte ridicată orașul Kanauj, capitala culturală și spirituală a Indiei de Nord la sfârșitul mileniului întâi, ca fiind leagănul originii națiunii rromani, și 8 șaban 409 din Hegira (20 decembrie 1018) ca dată a exodului. Potrivit acestui text, cei 53.000 de locuitori ai Kanauj, în special notabili, artiști și artizani, au fost deportați de sultanul Mahmud de Ghazni spre Khorasan, unde au rămas mai multe decenii în captivitate, înainte de a ajunge în Imperiul Bizantin și Balcani.
- b) O limba rromani comună, fie ca utilizare efectiv tradițională, fie în amintirea faptului că strămoșii lor au utilizat-o. Aceasta limbă, din grupul limbilor nord-indiene, conține și elemente persane dobândite în timpul șederii în Khorasan, și Asia Mica, elemente grecești și armenesti, dobândite în timpul șederii în Imperiul Bizantin, și elemente împrumutate de la diversele limbi cu care au avut contact în Europa. În ciuda împrumuturilor europene, minore dar foarte vizibile și dând o impresie eronată de explozie dialectală, rromani constituie o singură și aceeași limbă la care unitatea este remarcabilă, chiar dacă anumite grupuri au pierdut-o total sau parțial din utilizare.
- c) Un element bizantin și balcanic important, în același timp cultural și lingvistic, făcând Balcanii un al doilea leagăn al etnogenezei rromani, de unde rromii s-au răspândit în toată Europa și dincolo de ea.
- d) Un anume număr de valori filozofice și umane comune, care au fost expuse în mai multe documente, (printre altele « declarația de la Caen » 1994, adăugată ca anexă) și rămân o referință pentru rromii atașați la partea constructivă și cu adevărat de admirat a tradiției rromani.
- e) O integrare de grad variabil, prin sânge și/sau alianțe, la rețeaua de familii rromani din Europa.
- f) În sfârșit, conștiința de a aparține cu mândrie la o națiune rromani comună, oricare ar fi cuvintele utilizate în mod local pentru a o numi - persoanele neaparținând la comunitatea rromani fiind desemnate în mod tradițional sub diverse nume dintre care cel mai răspândit este « gažo », feminin « gaži ».

§ 5 – Națiunea rromani, așa cum nu se definește ea

În mod corolar, națiunea rromani nu se recunoaște în diversele etichete ce i-au fost impuse de-a lungul istoriei, ca în special nomadă, caracterizată printr-o anume culoare a pielii, printr-un anume aspect, o anume profesiune, o anume confesiune etc... — cu atât mai puțin

ca spioană a turcilor, magiciană, delicventă, iresponsabilă, incultă și alte calificative fie direct rasiste, fie deghizate în pseudo-valori paternaliste.

§ 6 – Națiunea rromani în Uniunea Europeană

a) Uniunea Europeană recunoaște că pe ansamblul teritoriului Statelor sale membre există o națiune rromani fără teritoriu compact, a cărei definiție este aceea pe care această națiune și-o definește singură în termenii prezentei Carte. În consecință, Uniunea Europeană proclamă națiunea rromani trăind pe teritoriul său ca una din națiunile constitutive ale Europei, în plină egalitate cu toate celelalte națiuni ce o constituie, în mod independent de orice raporturi ale lor cu state și teritorii.

b) Uniunea Europeană recunoaște că în cursul istoriei națiunea rromani a fost victimă a multiple persecuții, atât active cât și pasive, că la ora actuală ea este încă într-un mod foarte vulnerabil expusă la manifestări, vizibile sau nu, de țiganofobie și că toată politica ce o privește trebuie să ia în considerare consecințele actuale ale discriminării multisekulare care au lovit-o aducând anumite subgrupe de rromi la condiții cu adevărat tragice de excluziune și de mizerie.

c) Uniunea Europeană recunoaște că, alături de câteva grupuri de rromi aruncați în excludere ca urmare a diverselor circumstanțe istorice (aceste grupuri fiind adesea din nefericire cele mai vizibile în privirea selectivă a acelor care au interesul de a reduce națiunea rromani la aceste grupuri în situație de excludere), marea majoritate a națiunii rromani constituie o parte vie, sănătoasă, originală și marcantă al populației europene, parte care contribuie de secole la edificarea geniului european. Supraviețuitorii îndura până în zilele de azi vătămare corporală și emoțională. Samudaripenul n-a fost niciodată recunoscut la nivelul la care trebuie făcut.

§ 7 – Noțiunile de rrom, sinto și kale

Națiunea rromani definită prin elementele expuse în § 4, este compusă în special din elementele următoare, într-o strânsă legătură de rudenie, dar pe care cursul istoriei europene și uzul popular le-au distins :

a) Rromii propriu-ziși, răspândiți în practic tot continentul european, implantați de secole în special în țările Europei centrale, orientale și balcanice, fiind cetățeni ai acestor țări (numărul lor este pe cale de a atinge 10 milioane).

b) Sinte, numiți local "manouche", care s-au format pe teritoriul de limbă germană, separându-se încă din Evul-Mediu de trunchiul rromani comun și care sunt prezenți în numeroase țări ale Europei (numărul lor este de câteva sute de mii). Este de remarcat că la origine cuvântul sinto avea o valoare generală însă de-a lungul istoriei a tins spre a desemna în mod special grupul cunoscut azi cu acest nume.

c) Kale, cunoscuți mai bine sub numele spaniol de « gitanos » și derivatele sale, care, separați foarte devreme de trunchiul rromani comun, au trăit de secole în peninsula iberică, unde persecuțiile de o cruzime particulară au cauzat pierderea competenței în vorbirea limbii rromani (ei sunt aproape 1 million – toate aceste cifre nu țin cont de populațiile rromani, sinte și kale de pe alte continente, în special America de Nord și de Sud).

Există grupuri mai mici și localizate regional (romanishel în Marea Britanie, kaale în Finlanda etc ...) care din diverse motive istorice, nu poartă niciuna din denumirile vizate aici dar pe care această situație nu îi împiedică să facă parte din națiunea rromani, în măsura în care ei corespund referirilor expuse în § 4.

§ 8 – Solidarități transversale

- a) Faptul că națiunea rromani se recunoaște în referințele citate în § 4 și nu în cele citate în § 5 nu semnifică ideea că ea retractează toată solidaritatea cu alte grupuri umane. Din contră, ea se angajează cu hotărâre la a lucra la ameliorarea ansamblului societății europene cu convingerea că o ameliorare a vieții rromilor este de neconceput fără ameliorarea totalității segmentelor care o compun, în special a rromilor și a altor naționalități fără teritoriu compact.
- b) În consecință, națiunea rromani declară solidaritatea sa de principiu și de acțiune pentru ameliorarea vieții tuturor națiunilor din Uniunea Europeană, fie că limitele lor coincid sau nu cu frontiere de Stat, și insistă în special pentru dezvoltarea solidarității sale cu națiunile cele mai vulnerabile și anume cu națiunile fără teritoriu compact și în dificultate (defavorizate din punct de vedere social).

Capitolul 3 – Noțiunea de identitate compozită

§ 1- Identitate individuală complexă și flexibilă

- a) Uniunea Europeană insistă asupra faptului că identitatea națională și etnică nu este singura identitate a unui cetățean ci intră în compoziția unui mecanism foarte complex de identități individuale și colective care construiesc personalitatea cetățeanului și negociază în permanență locul său în societate.
- b) Pe de altă parte, nici o identitate (națională, profesională, politică, confesională, culturală, familială, sexuală, generațională etc...) nu există ca o categorie de neschimbat și definitivă; din contră ea este în renegociere permanentă de-a lungul vieții cetățeanului, câteodată de manieră conflictuală și/sau contradictorie și numai în aceste condiții ea poate constitui o articulație suplă între ea însăși și o societate flexibilă și deschisă.
- c) Identitatea este o chestiune delicată și intimă care, deși fondată pe referințe colective (de exemplu familiale, regionale etc ...), aparține în ultim resort la libera voință a cetățeanului și nimeni nu poate să impună sau să tăgăduiască o identitate dată, inclusiv identitatea națională, unui cetățean care o revendică.
- d) Deși individuală, orice identitate, inclusiv identitatea națională, deschide cetățeanului drepturi și îndatoriri de tip colectiv, excluzând în același timp toate formele de privilegiu, de orice natură ar fi acestea.

§ 2 – Identități naționale complexe și flexibile

- a) Identitatea națională este la rândul ei complexă : de fapt, în plus de cele două niveluri indicate mai sus (apartenența la un Stat-națiune și eventual la o națiune ce nu corespunde la limitele trasate de frontierele Statelor), fiecare cetățean se recunoaște în mai multe niveluri, începând de la cartierul său, satul său, până la nivel european și apoi la nivelul întregii lumi, trecând prin nivelul regional și alte diverse niveluri care nu corespund în mod obligatoriu la un cadru geografic.
- b) Articularea între aceste niveluri diferite, întâietatea unora asupra altora, sunt ele însele flexibile și susceptibile de evoluție de-a lungul timpului chiar în interiorul percepției pe care și-o face cetățeanul.

c) Nu există – putem să afirmăm aceasta – un european deținător al unei singure identități naționale, în măsura în care interacțiunile dintre diversele niveluri și între diversele identități prezente sunt ineluctabile, nu numai prin apartenența practic sistematică a fiecărui individ la diversele niveluri menționate mai sus, dar deasemenea în consecința diverselor trasee ale vieții : copii născuți din cupluri mixte (legitimi sau nu), persoane crescute într-un mediu multi-cultural diferit de mediul lor, basculare în cursul vieții de la un mediu la altul, frecventarea de cercuri diferite, căsătorii în afara grupului, modificarea populației dintr-un anumit loc etc... Acest caracter compozit al identității crește strâns legat cu evoluția societății europene și cu mișcările ce decurg de aici.

d) Este esențial de recunoscut și de valorizat acest caracter compozit al identității individuale fără totuși a intra într-un sistem de ierarhizare a complexităților identitare, ci recunoscând că identitățile sunt compatibile, atunci când sunt înțelese într-o perspectivă de democrație și de respect reciproc și că în consecință obiectivul unei politici multiculturale cu adevărat democratice este de a ușura articularea lor reciprocă atât la nivel de individ cât și între diversele comunități.

e) În consecință nu există nici o comunitate care să fie circumscrisă, închisă, etanșă sau izolată de celelalte printr-o soluție de continuitate dovedită. Toată pretenția de existență a unei astfel de comunități este o ficțiune dăunătoare, care poate, în anumite circumstanțe istorice, să devină criminală. La fel, toată pretenția de puritate a unei comunități și toată căutarea acestei purități țin de minciuna politică sau mistică. Într-adevăr, toate comunitățile sunt în relație de continuitate și de schimb strâns între ele, nu numai prin multiplele « persoane-poduri » care le unesc ci deasemenea prin interacțiunile sociale de la toate nivelurile, convergente dar și conflictuale, care le fac să se îmbine zilnic cu atât mai mult între ele. Deci putem să acceptăm noțiunea de « comunitate » numai în sensul de colectivități deschise și în remaniere continuă, așa cum există ele în realitate.

§ 3 – Gnozodiversitatea

Este recunoscut de o manieră universală că unul dintre factorii determinanți ai vigoriei vieții este diversitatea. Numită « biodiversitate » în ceea ce privește ecosistemele, acest factor poartă numele de « gnozodiversitate » atunci când se referă la bogăția în apropieri culturale spre realitățile vieții. Această bogăție decurge din coexistența diverselor sisteme culturale de « înțelepciuni » cu toate interacțiunile lor și permite de a multiplica competențele mentale, dând posibilitatea de a găsi soluții la problemele ce și le pun individul și societatea. Unul din elementele esențiale ale gnozodiversității este glotodiversitatea, sau diversitatea lingvistică, care nu are altă valoare decât în ceea ce susține, transportă, hrănește și exprimă mai sus amintita gnozodiversitate.

§ 4- Sinergii și conflicte între sistemele culturale

a) Toate sistemele și apropierile culturale nu sunt cu totul pertinente, pentru totalitatea elementelor lor constitutive, la armonia vieții umane, individuale și sociale, în special atunci când anumite elemente sunt în contradicție cu Drepturile Omului și Libertățile Fundamentale, în mod clar considerate ca universale. În plus se pot găsi situații în care diversele sisteme culturale aduc răspunsuri contradictorii, sau chiar conflictuale între ele, la o chestiune dată. Această problemă nu rezultă dintr-o decizie politică, ci din reflexia cea mai profundă, reflexie care trebuie să contribuie la îmbogățirea reciprocă a acestor sisteme, în devenire și ameliorare neîncetată.

b) În această privință este necesar să fie recunoscută perfectibilitatea întregului sistem cultural, inclusiv sistemul rromani, în varietățile sale diverse, așa cum s-a pus în evidență în documentul de la Louvain (Pavee Point și Consiliul Europei, 1998, § 26).

PARTEA A DOUA : REZOLUȚII PARTICULARE DE ACȚIUNE

Capitolul 4 - Cetățenie

Uniunea Europeană a constatat că în unele dintre Statele sale membre, cetățenia țării respective este încă refuzată, de o manieră directă sau indirectă, vizibilă sau nu, administrativă sau neoficială, rezidenților de naționalitate rromani ale căror familii au trăit și trăiesc pe teritoriul acestor State uneori de secole întregi (Ficîra și Baçòra din Grecia de exemplu). O anumită situație s-a produs recent, în anumite țări ca o consecință a nedeclarării la timp a nașterii unor copii. Uniunea Europeană pretinde tuturor Statelor sale membre ca în termen de 1 an, după semnarea acestui document, să fie pus capăt acestei mari nedreptăți evidente, prin acordarea tuturor acestor persoane cetățenia țării unde își au rezidența și prin înregistrarea lor în aglomerațiile în care se găsesc la momentul aplicării acestei dispoziții. Nașterea unuia dintre cei doi părinți pe solul Statului respectiv trebuie să fie suficientă pentru a acorda cetățenia și a reduce astfel aceste cazuri de apatridie.

Capitolul 5 - Educație și cercetare

§ 1 – Educație în direcția cunoașterii și respectului reciproc

În măsura în care este clar că un mare număr de probleme ce apar în relațiile dintre rromi și alte populații provin din necunoașterea reciprocă ce există între ei, și chiar disprețul pe care unii îl poartă față de ceilalți, este indispensabil de a se promova o politică care va insista asupra valorizării culturii rromani, sub diversele sale forme, în ochii altor populații, dar deasemenea asupra valorizării diverselor culturi gazikane în ochii tuturor rromilor, prin mijloacele următoare:

a) Aducerea la zi cu seriozitate în enciclopedii, dicționare și alte publicații didactice, inclusiv situri internet și CD-Rom, a tuturor articolelor având legătură cu națiunea rromani; această operațiune va trebui să se sprijine pe o documentație serioasă și argumentată și nu pe anecdote senzaționale sau de orientare emotivă.

b) Introducerea în programele școlare și în cărțile ce le însoțesc, de informații asupra participării națiunii rromani la construcția geniului european ; va fi important de a prezenta, de fiecare dată când este posibil, aceste elemente în articulație cu tematica programei și nu ca o anexă la curs; această operațiune va trebui să răspundă la aceleași criterii de rigoare ca cele vizate la pct. a).

c) Difuzarea în mod sistematic, prin toate mijloacele de educație în masă, în special mass-media, a unei informații mergând în același sens cu cea vizată mai sus și răspunzând la aceleași criterii de rigoare ; cu țel pedagogic se va face apel la parodie, ironie și sarcasm pentru a combate țiganofobia. Este de înțeles că este absolut exclus ca în aceste informații să se perieze o imagine angelică a populației rromani, ci de a încerca a expune, fără limbaj de lemn, diferitele mecanisme istorice, sociale, culturale și psihologice care au condus la situația prezentă, atât privind aspectele pozitive cât și pe cele negative și de a pregăti mental cetățenii la a lucra pentru o ameliorare constantă a diverselor tipuri de relații între rromi și celelalte populații. Va fi oportun, ca în cadrul acestor informații, să se insiste asupra aspectelor expuse mai sus la capitolul 3.

d) Este la fel de important să se facă cunoscute în mod responsabil de către rromi valorile și ceea ce s-a dobândit de la culturile gazikani pentru a evita denigrarea și respingerea acestor valori și a acestor dobândiri (fobie) de a permite în final o mai bună înțelegere reciprocă, conducând la un veritabil respect reciproc între comunități, ancorat cât mai profund în conștiința europeană a persoanelor avute în vedere.

§ 2 – Educatia specifică a tineretului rromani

Respingând în mod categoric aserțiunea potrivit căreia ignoranța ar fi și ea un fel de patrimoniu, oricare ar fi forma deturnată sub care este deghizată această aserțiune, Uniunea Europeană se angajează la a studia diferitele moduri de educație pentru a le adapta la diversele situații prezentate de resortisanții săi și în special tineretul rromani, de a-l ajuta în același timp de a primi patrimoniul cultural rromani transmis prin cei batrâni (știind că această transmitere are nevoie, în condițiile societății actuale, de un suport instituțional voluntarist pentru a trece la generațiile tinere) și a avea acces la cunoștințele formale și școlare în modul cel mai agreabil cel mai eficace posibil. În această perspectivă, este indispensabil de a reflecta asupra conținutului programelor școlare, însușirile didactice propuse, rolul limbii rromani în școală (cu prioritate pentru grupurile care o utilizează efectiv), condițiile materiale de viață și de lucru școlar al copiilor etc ... Este exclusă crearea programe școlare « prin rabat » ; din contră ceea ce se dorește este o mai bună asimilare și optimizare a programelor.

§ 3 – Condiții de viață compatibile cu școlarizarea

Trebuie făcut un efort pentru a oferi copiilor rromi, în special celor proveniți din familii defavorizate din punct de vedere social, oaze de pace unde să poată găsi liniștea necesară pentru studiu individual. Un personal de însoțire compus din învățători dar deasemenea din părinți, va fi prezent pentru a asigura un suport didactic și psihologic. Se reamintește că pe teritoriul Uniunii Europene obligația școlară este universală și că în aceste condiții este imperativ necesar ca, oricare ar fi statutul legal al părinților minorilor considerați, această obligație să fie aplicată în mod sistematic pe ansamblul Statelor-membre. Ca un corolar la această obligație generală în aceste țări, ajutoarele pentru școlarizare trebuie să fie aplicate în același mod, în special trebuie să fie asigurate burse pentru a ajuta copii în dificultate. Trebuie făcut un efort particular în favoarea grupurilor umane cu mod de viață mobil, fie că aparțin sau nu națiunii rromani, pentru a ușura școlarizarea copiilor acestora și pentru a ameliora rezultatele lor școlare ; acest efort se va purta asupra examinării critice a programelor, asupra finanțării unităților școlare mobile, asupra dezvoltării învățământului și a susținerii școlare la distanță, asupra formării și angajării personalului didactic (prezențial și la distanță) provenind sau nu din mediul rrom, și asupra oricarei forme de inovare ce contribuie la ameliorarea calității serviciilor pedagogice oferite copiilor.

§ 4 – Pregătirea cadrelor didactice

În situația actuală, un handicap major în evoluția și modernizarea națiunii rromani este datorat de deficitul ei sever în cadre didactice ; acest deficit nu vine în nici un caz dintr-o voință a națiunii rromani ci dintr-o situație de discriminare ce există de secole. Va fi dusă o acțiune de identificare a tinerilor dorind să urmeze o carieră pedagogică (prezențială sau la distanță), de a-i ajuta din punct de vedere școlar, material (burse) și moral (convorbiri informale) pentru a le permite să dobândească o formare superioară adecvată și pentru a-i insera în programul vizat în acest capitol ca învățători, creatori de programe școlare, susținere locală, inspectori, mediatori, animatori etc... În acest scop, va trebui votat prin Uniune, Statele sale, regiunile și departamentele vizate, un buget *ad hoc* pentru asigurarea nevoilor acestora sau chiar private.

§ 5 – Cercetare

Uniunea Europeană constată întârzierea impresionantă a cercetărilor științifice în domeniul rromani, oricare ar fi țara europeană și disciplina considerată : istorie, sociologie, etnologie, politologie, rasismologie, critică literară, lingvistică etc ... Această întârziere provine din neînțelegerea ce a predominat mult timp față de aceste discipline în jurul rromilor, reduși de către istorie la clasele cele mai defavorizate ale populației, dar mai ales din cauza disprețului oamenilor de știință față de tematicile legate de rromi. În același timp, această întârziere este în parte responsabilă de necunoașterea națiunii rromani nu numai în ochii celorlalte populații dar deasemenea în proprii săi ochi, situație întreținută și agravată astfel prin ea însăși. În aceste condiții, este indispensabil de a crea posturi de cercetători în diversele instituții științifice ale Europei la care profilul este competent la aceste cercetări, de a acorda burse studenților și cercetătorilor, în special rromi, dar deasemenea non-rromi, angajați în aceste cercetări și de a le da posibilitatea de a difuza rezultatele cercetărilor lor, de a ajunge din urmă în mod progresiv întârzierea acumulată de secole. Se va face un efort cu totul particular în timpul unei perioade inițiale pentru a crea aceste posturi, pentru a contribui la eliminarea acestei întârzieri și pentru a combate necunoașterea pe care aceasta o generează în societatea europeană. Cercetătorii la care ne-am referit vor putea fi reuniți într-o structură transversală pe care o vom numi « Academia Rromani ».

§ 6 – Finanțare

Este clar că programul prezentat mai sus necesită o finanțare potrivită, fapt care nu trebuie să împiedice implementarea lui, fiindcă rromii (împreună cu sinte și kale) reprezintă mai mult de 2% din întreaga populație a Uniunii Europene și își aduc contribuția prin munca și impozite, în conformitate cu regulile specifice din diversele State-membre.

Capitolul 6 – Mobilitate

§ 1 – Dreptul la mobilitate

- a) Chiar dacă mobilitatea nu este o referință esențială a națiunii romani, o parte redusă a acesteia, dar nu mai puțin existentă, împarte cu multe alte comunități un mod de viață parțial sau total mobil. Această mobilitate este un drept imprescriptibil în termenii articolului 13 al Declarației Universale a Drepturilor Omului. Ori, pentru a exercita un drept, nu este suficient ca el să fie redactat într-un document, trebuie ca în același timp condițiile realizării sale să existe în realitate.
- b) O informare asupra dispozițiilor juridice europene și locale având legătură cu mobilitatea va fi difuzată în același timp printre populațiile mobile și sedentare pentru a le permite să înțeleagă mai bine ansamblul problematicii considerate.
- c) Se va veghea asupra faptului ca documentele de identitate cerute populației cu mod de viață mobil să nu constituie o discriminare în raport cu documentele de identitate ale populațiilor majoritare.

§ 2 – Dreptul la staționare

- a) Articolul 13 al Declarației Universale a Drepturilor Omului leagă în mod direct dreptul la circulație și dreptul la staționare, care este încă mult prea adesea limitat în Statele Uniunii Europene. Este deci o urgență de a crea zone de staționare demne de acest nume și în același timp demne de numele Uniunii Europene peste tot unde experiența a arătat că ele sunt necesare, aceasta în dialog cu populațiile mobile, populațiile majoritare și juriștii competenți în materie; diversele populații vor fi larg reprezentate, de fiecare dată când este posibil, în aceste negocieri pentru a evita acordurile formale necorespunzătoare cu democrația efectivă.
- b) O informare asupra dispozițiilor juridice europene și locale având legătură cu staționarea va fi difuzată în același timp printre populațiile mobile și majoritare pentru a le permite de a înțelege mai bine ansamblul problematicii considerate.
- c) Deschiderea zonelor de staționare nu va pune populațiile care le utilizează la distanță de viața locală, de serviciile primăriei și de contactul uman, ci din contră vor fi întotdeauna construite într-un spirit de integrare frățească între diversele populații.
- d) Autoritățile care, prin electoralism sau dispreț față de o parte a populației s-ar fi îndepărtat de obligațiile lor în această direcție vor trebui să răspundă de actele lor și/sau de omisiunile lor în fața unei instituții al cărei profil rămâne de definit.

§ 3 – Drept la recunoașterea unui habitat mobil ca domiciliu

Din articolul 13 al Declarației Universale a Drepturilor Omului decurge că o caravană, un cort, sau orice altă formă de habitat mobil ce s-ar putea întâlni, trebuie să fie considerate ca un domiciliu în măsura în care ele sunt în mod efectiv domiciliul obișnuit (mai mult de 3 luni pe an) al unui individ sau al unei familii. În aceste condiții, acest domiciliu trebuie să beneficieze de toate prerogativele atașate unui domiciliu aflat într-o construcție din materiale dure : inviolabilitate fără mandat, alocație de locuințe, acces la credit pentru cumpărare etc...

§ 4 – Drept la staționare pe parcele particulare

În măsura în care un habitat mobil este recunoscut ca domiciliu prin aplicarea articolului 13 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, prezența sa trebuie să fie autorizată pe orice teren particular aparținând proprietarului său sau închiriat de acesta după aceleași criterii ca « domiciliul aflat într-o construcție din materiale dure » : plan de ocupare, permis de

staționare (înlocuind permisul de construire), certificat de viabilitate etc ... în funcție de Statul respectiv.

§ 5 – Dreptul la încetare a mobilității

- a) Totdeauna în acord cu articolul 13 al DUDH fiecare individ sau familie cu mod de viață mobil dorind să se stabilească prin cumpărare sau închiriere a unui teren, a unei case sau al unui apartament, trebuie să poată să o facă, fără ca nici o măsură directă sau indirectă, administrativă sau neoficială, să nu-l priveze de acest drept, oricare ar fi presiunile exercitate asupra autorităților, care trebuie să fie garantul acestei libertati.
- b) Această măsură este valabilă în caz de moștenire a unui bun imobilier.
- c) Folosirea acestui drept se întinde la toate persoanele unei naționalități fără teritoriu compact care dorește să se implanteze într-un anumit loc, bineînțeles dacă dispune de mijloacele financiare și juridice de a face, în toată egalitatea cu persoanele de alte naționalități.
- d) Autoritățile care, prin electoralism sau prin dispreț față de o parte a populației s-ar fi îndepărtat de obligațiile lor în această direcție vor trebui să răspundă de actele lor și/sau de omisiunile lor în fața unei instituții al cărei profil rămâne de definit.

6 Responsabilitatea autoritatilor de a respecta acest drept

Autoritățile care nu vor respecta acest drept și care se vor abate de la aceste norme, vor răspunde de actele/omisiunile lor în fața legii, în fața de o instituție al cărei profil rămâne de stabilit.

Capitolul 7 – Azilanții și refugiații și migranți

§ 1- Mobilitate și cerere de azil

Uniunea Europeană constată că problema rromilor refugiați și a rromilor azilanți și migranți continuă, în ciuda unei anumite stabilizări, a fi centrală pentru națiunea rromani și într-o anumită măsură pentru Statele membre. Ea constată deasemenea că persoanele deplasate prin forță ca refugiați și/sau care solicită azil nu o fac într-un cadru de mobilitate depinzând de stilul tradițional al vieții, ci de faptul că ele sunt împinse la exil, cel mai adesea din țările Europei Centrale, Orientale și Balcanice spre țările Uniunii Europene, unde democrația și securitatea individuală cât și accesul la drepturi fundamentale în mod special școlarizarea le sunt asigurate cu mai multă rigoare și stabilitate decât la ei.

§ 2 – Cauzele și caracterul politic al exilului

- a) Uniunea Europeană observă că în majoritatea cazurilor, aceste persoane nu și-au părăsit de bună voie țara, care a constituit de generații patria strămoșilor lor, abandonându-și toate bunurile, sub presiunea războiului, a violențelor cele mai diverse, a persecuțiilor psihice, administrative și economice, toate acestea în fața pasivității îngăduitoare a autorităților locale și destul de des a preșinși « reprezentanți rromi ». Rezultă că persecuțiile împotriva rromilor depind direct sau indirect de persecuția politică și etnică din partea

Statelor, și că sub această dublă calificare ele sunt de două ori relevante pentru Convenția de la Geneva.

b) În măsura în care aceste persoane fac parte din țări cu resurse mult mai limitate decât majoritatea etnică, trăind în lipsa de hrană, trăiesc în stradă, trăiesc din cerșetorie și/sau la delicvență printr-o rețea complexă constituită din forțe rasiste, din autorități îngăduitoare față de forțele rasiste, de reprezentanți fictivi ai populației rromani și de purtători de cuvânt minimizând sau negând pur și simplu discriminările la care aceste persoane sunt victime, totul integrat în sistemul politic al țării, caracterul politic al cauzelor exilului este evident. În această situație, refugiații și azilanții victime ale acestor persecuții apar pentru Convenția de la Geneva în același timp ca victime ale discriminărilor etnice și ca victime ale unei politici de stat discriminatorii, chiar dacă, în acest mecanism, Statul respectiv nu face decât să acopere prin pasivitatea sa sau să nege în mod deschis numitele persecuții.

§ 3- Acțiune în amonte

În măsura în care exilul constituie ultima șansă de a supraviețui pentru refugiații, azilanții și migrantii, care trăiesc în deplasarea lor adesea de o manieră dramatică, Uniunea Europeană insistă asupra unor schimbări radicale în amonte adică în țările de origine a refugiaților și a azilanților, aceasta ca urmare a unei politici europene externe comune, căreia îi este consacrat mai jos un capitol.

§ 4 – Discernământ

a) În timpul studierii dosarelor azilanților sau ale membrilor altor grupuri fără teritoriu compact este indispensabil de a ameliora capacitățile de discernământ ale autorităților, responsabile de recunoașterea statutului de refugiat, în măsura în care aceste persoane sunt într-o poziție mult mai vulnerabilă decât a azilanților aparținând fie populației majoritare a unui Stat, fie a unei minorități posedând peste hotare un Stat națiune de aceeași identitate cu ei și care să poată interveni prin negocieri și /sau presiuni în direcția protejării lor în timpul reuniunilor bilaterale cu statul lor de rezidență. Vulnerabilitatea azilanților membrii ai unei minorități fără teritoriu compact și fără Stat națiune de aceeași identitate cu ei trebuie să fie luată în considerare și să favorizeze eliberarea statutului de refugiat.

b) Deasemenea cu privire la calificarea Statelor ca "sigure și democratice" trebuie întărit discernământul, căci un Stat poate fi sigur și democratic pentru populația sa majoritară în termenii de democrație formală (alegeri cu sufragiu universal etc ...) fără a fi câtuși de puțin sigur și democratic pentru minoritatea sau minoritățile sale (ca de pildă Germania nazistă). Trebuie deci, în contextul tratamentului azilanților membrii ai minorităților, ca numitele țări să poată fi calificate, în mod bine stabilit și fără nici o îndoială, ca « sigure și democratice », inclusiv față de minoritățile lor cu și fără teritoriu compact.

§ 5 – Valorizarea aportului profesional al azilanților și a refugiaților

Cea mai mare parte a rromilor azilanți în Uniunea Europeană au dobândit în țara lor competențe profesionale, lingvistice și culturale deloc de neglijat, ceea ce, fiind important de recunoscut, se poate dezvolta și utiliza pentru binele statului care îi primește și a comunităților rromani care sunt rezidente în mod obișnuit în Statul respectiv. În contextul de largire a Uniunii Europene, aceeași recunoștință este necesară față de migrații rromi, care de fiecare dată au adus țării de destinație o mână de lucru și o îndemănare apreciabilă.

§ 6 – Libertate de alegere

O activitate paralelă trebuie să fie dusă în amonte (vezi mai jos) și în țara gazdă, pentru ca, la un moment dat, refugiații rromi să poată avea libertatea de a alege între întoarcerea în țara lor de fostă rezidență sau implantarea în țara care îi primește ; astfel de condiții nu pot să fie realizate decât în condițiile unei strânse cooperări între Statele membre ale Uniunii Europene pe de o parte și pe de altă parte în interitorul fiecărei țări între ministerele în relație cu problematica rromani (Educație, Sănătate, Muncă, Cultură, Interior, Afaceri Externe etc...). În toate situațiile, întoarcerea nu va putea fi efectuată decât într-un climat de libertate și de încredere, la cererea expresă a interesaților.

§ 7 – Caz particular (ex-Iugoslavia)

a) În situația actuală apare ca imposibil de a prevedea ca rațională întoarcerea refugiaților rromi originari de Cosovo (Dardania) în țara lor din cauza unui climat de violență, de insecuritate și de țiganofobie ce există acolo, ca o consecință a lipsei de voință politică de a o combate, aceasta în ciuda prezenței forțelor străine însărcinate cu menținerea păcii.

b) Menținerea de practici rasiste arbitrare și brutale în Serbia, în ciuda schimbării aparente de putere, a câtorva declarații de circumstanță și a câtorva decrete pur formale, pun această țară la rangul de cea mai periculoasă ce există în acest moment în Europa în ceea ce privește minoritățile sale naționale, în special pentru rromi. Menținerea în Uniunea Europeană a rromilor azilanți originari din această țară se impune deci ca o măsură de justiție, atât timp cât situația nu se va schimba în mod radical în această țară.

§ 8 – Estimarea țărilor sigure vis-à-vis de rromi

Estimările despre normalizarea situației rromilor în diversele țări de origine ale azilanților și migrantilor rromi vor trebui să fie stabilite pe bază de indici fiabili și de raporturi circumstanțiate stabilite prin ONG rromani și non-rromani lucrând la *monitorizarea* Drepturilor Omului din țara respectivă, dar deasemenea prin intermediul poliției primăriilor diverselor districte pe bază de statistici de criminalitate (care vor trebui să fie stabilite pe bază de indici elaborați încă de acum pentru a putea răspunde an după an nevoilor estimative), adică supervizarea corectă a unor eventuale motive rasiste, prin delegații ai instituțiilor și organizațiilor internaționale și supranaționale specializate în a lucra pe teren, prin delegații de experți independenți cunoscând adânc mentalitatea populațiilor considerate și în sfârșit în cazul Cosovo prin autorități administrative și militare străine în misiune interimară – toate acestea centralizat, verificat, sintetizat și adus la zi cu regularitate pentru a putea fi luate în considerare. Nu va servi la nimic de a se mulțumi cu declarații de cancelarie sau cu impresiile subiective ale diplomaților străini. Informațiile culese de asociațiile rromani nici ele nu sunt în întregime fiabile, dacă sunt izolate, căci aceste asociații pot face miza celor mai neverosimile speculații. Este important ca tinerii rromi să fie formați și pregătiți cu acest tip de expertize independente și o linie bugetară va trebui să le permită atribuirea de burse de studiu în domenii care să-i pregătească cât mai bine pentru această sarcină.

§ 9 – Deteritorializarea crimelor rasiste (conform documentului de la Louvain 1998)

- a) Autoritățile polițienești ale Uniunii Europene vor examina modalitățile ce permit de a ajunge la o deteritorializare a crimelor rasiste, de aceeași manieră cum sunt deteritorializate crimele de terorism și de narcotrafic. O astfel de măsură ar permite implicarea poliției țărilor de origine a azilanților, în represiunea posibilelor crimelor rasiste și de a evita îngăduința față de criminali, de a ușura obținerea statutului de refugiat persoanelor identificate ca legitime grație anchetelor transnaționale și de a identifica și respinge mai ușor cererile nelegitime.
- b) Alături de crimele rasiste trebuie să fie înscrise toate discriminările ce conduc prin intermediul persecuțiilor la excluderea în întregime din sistemul socio-economic din țara de rezidență a resortisanților unei minorități (refuz de credite, refuz de a-i angaja, excludere din învățământul normal, refuz de a crea locuri de socializare etc...), ceea ce îi conduce prin forță la mizerie, foame, cerșetorie, decădere și/sau delicvență și în final la exil.

§ 10 – Ajutor acordat femeilor, copiilor și infirmilor rromi aflați în situație defavorizată

Un anume număr de femei, copii și infirmi rromi au fost aduși prin șiretenie sau prin forță în Uniunea Europeană, ca urmare a unor tranzacții comerciale și sunt exploatați prin forțarea la a cerși și/sau la diverse forme de delicvență, fără a reuși să se elibereze de acești «negustori de sclavi». Vor trebui organizate de toată urgența diverse structuri de adăpostire, pentru a-i susține, a-i elibera din sclavajul lor și de a le permite o inserție acceptabilă în societatea în care doresc să trăiască, în special prin educație și prin formare.

§ 11 – Inserția refugiaților și migrantilor

- a) Este important ca indivizii și familiile rromani ce au obținut statutul de refugiați, ținând cont de problemele specifice fiecărei țări de origine să poată să beneficieze destul de repede de toate ajutoarele legate de acest statut, în special accesul la locuințe convenabile, și că aceste măsuri concordă cu dispariția terenurilor de staționare în caravane ce nu mai sunt în stare de funcționare, care nu au corespuns niciodată dorințelor ocupanților lor, dar care le-au fost impuse împotriva voinței lor și unde sunt expuși la expulzări recurente și uneori violente (ne referim la populații care au trăit întotdeauna în mod obișnuit în case înainte de sosirea lor în Uniunea Europeană).
- b) Este indispensabil, ca încă de la sosirea azilanților și migrantilor în țara gazdă, de a li se asigura condiții de primire decente, în măsura în care este deja demonstrat că o primire ce nu respectă demnitatea persoanelor nu constituie un element permițând împiedicarea mișcărilor populației și că deteritorializarea crimelor rasiste, așa cum s-a prevăzut mai sus, permite reglarea acestora cu mai multă eficacitate.
- c) Acestor persoane li se vor pune la dispoziție cursuri ale limbii oficiale/majoritare din țara respectivă și eventual ale limbii regionale din regiunea de inserție, precum și o evaluare psihoprofesională permițând a le determina competențele și de a profita la maxim, atât în propriul lor interes cât și al societății gazdă. Se vor face toate eforturile pentru a le permite luarea în considerare cu serenitate a reînținerii și reinserării în țara lor de origine (în special prin contacte frecvente cu această țară și informații periodice despre înaintarea în «lucrul în amonte» menționat la § 3 din prezentul capitol) fără a exercita nici o presiune asupra lor în acest sens.

§ 12 – Plan de relansare a satelor părăsite din Uniunea Europeană

Ar putea fi oportun de a se înfiriipa un dialog cu autoritățile locale și regionale din zonele rurale în depopulare excesivă, pentru a propune inserția refugiaților individuali sau cu familie în satele și cătunele considerate, care constituie, mai mult decât în orașele și suburbiile, unde sunt cel mai adesea concentrați, un habitat comparabil cu cel în care erau integrați în mod obișnuit. Aceasta va elimina stresul urban cu care nu sunt obișnuiți, va ușura integrarea lor și va permite dinamizarea diverselor planuri de relansare rurală ce sunt în curs de realizare în mai multe State membre ale Uniunii Europene. În acest context, o propunere de lucru poate fi avansată câtorva familii de noi-veniți cu scopul de a ajuta persoanele în vârstă și la pensie, de a dezvolta activități culturale cu acestea și de a participa la acumpanierea lor zilnică.

Capitolul 8 – Politica generala a Uniunii Europene pentru rromi

§ 1 – Studiarea situației rromilor în țările extracomunitare

Soluții satisfăcătoare și durabile la problemele cu care sunt confrunțați rromii din țările extracomunitare nu vor putea fi înfățișate decât în măsura în care situația din aceste țări va fi bine cunoscută și analizată. E necesar a se identifica mecanismele de discriminare, scăpând din limbajul de lemn suveranist și exercitându-se o veritabilă presiune politică din partea Uniunii Europene asupra regimurilor ipocrite ce continuă să persecute, prin intermediul organismelor fantomă zise de “autogestiune”, minoritățile lor cele mai vulnerabile și în special rromii. Pentru a reuși aceasta, este important ca Uniunea Europeană să prevadă un suport destinat la a finanța burse de studiu pentru tinerii rromi susceptibili de a deveni experți în estimarea gradului de democrație din aceste țări, în special către comunitățile de rromi rezidente în aceste țări. Aceasta va permite degajarea mecanismelor profunde (istorice, locale, economice, politice, psihologice, de clan etc ...) care mențin țiganofobia și de a lupta cu mai mult succes împotriva acesteia.

§ 2 – Condiții de accesione

Amintim că deasemenea “codul bunelor maniere” față de minorități și în particular față de rromi, ar trebui să fie una din condițiile impuse țărilor candidate, pentru accesionea lor în Uniunea Europeană. Se impune confirmarea și întărirea acestui dispozitiv, pentru ca acestui criteriu să-i fie acordată toată atenția cerută atât din partea țărilor candidate cât și din partea Uniunii Europene, aceasta într-un context de transparență și de clarviziune, decurgând din § 1 al prezentului capitol prin asigurarea unei judecati drepte in randul rromilor in aceasta cooperare dintre statele candidate dar de asemenea in randul statelor membre.

§ 3 – Cooperare

Uniunea Europeană va investi în mod egal în ajutor pentru dezvoltarea comunităților locale urmărind cu strictete accesul rromilor la aceste investiții. De fiecare dată când analiza este necesară, vor putea fi acordate ajutoare speciale pentru comunitățile rromani, dar se va proceda întotdeauna la controale încrucișate pentru ca notabilitățile locale, fie că sunt sau nu rromi, să nu poată monopoliza aceste ajutoare în interes personal, chiar așa cum a fost

de multe ori cazul – de o manieră destructivă față de unele segmente ale populației. Vor trebui formați experți de teren ce vor trebui să dețină o experiență pătrunzătoare în etnopsihologie specific fiecărei țări și fiecărei comunități considerate. Investiția în aceste analize și în formarea acestor experți va permite un câștig considerabil prin rentabilizarea ajutoarelor repartizate în acest mod. Anumiți rromi deja rezidenți ai Uniunii Europene, odată ieșiți dintr-o astfel de formație specială, vor putea servi de interfață și de experți.

§ 4 – Educație, Contacte și Schimburi

Educația va trebui să reprezinte capitolul principal al acestui ajutor dat comunităților rromani, și aceasta în diverse moduri:

- a) Ajutor direct prin repartizare de burse de studiu pentru elevi cu dificultăți (se vor organiza cu regularitate controale locale directe).
- b) Ajutor pentru formare, în țările Uniunii Europene, la nivel școlar și universitar la elementele talentate în mod particular (formarea începută foarte devreme permite educarea spre valori morale învățate ades numai în mod formal în diverse țări europene dar și nu numai fără ca ele să facă parte din cultura de bază a populației).
- c) Constituirea, pornind de la tinerii astfel formați, de centre de formare ce vor permite o continuare directă a acestei îndrumări și a acestei educații.
- d) Începerea învățământului la distanță permițând să se completeze forma de învățământ locală și în același timp ameliorarea acesteia printr-o susținere didactică personalizată, fiindcă tehnologiile moderne permit aceasta foarte ieftin și bugetul deblocat pentru acest proiect trebuie să acopere numai remunerarea învățătorilor la distanță.
- e) Învățământul efectuat în mod substanțial în limba rromani, la început în disciplinele de sensibilizare și stimulare, apoi cursuri personalizate, căci această condiție este imperativ necesară pentru ca copiii, odată mari, să transmită limba rromani propriilor lor copii (se transmite propriilor copii limba ce se învață la școală).
- f) Punerea la dispoziție de activități educative și distractive pe linie și în limba rromani pentru a menține un nivel de schimb în această limbă, vizând persoanele din familii izolate, încercându-se scoaterea acestora din enclava utilizării limbajelor la un nivel casnic.
- g) Difuzarea prin emisiuni radio în diverse limbi, în special în rromani, a unei adevărate educații la democrație și la Drepturile Omului.
- h) Sistemul de stagii profesionale plătite timp de un an sau doi pentru tinerii rromi din țările Europei Orientale, Centrale și Balcanice invitate și încadrate în Uniunea Europeană, după o schemă ce există deja în special în Germania pentru tinerii din anumite țări ale Europei Orientale și în cursul căreia tinerii pot să dobândească competențe profesionale la un nivel foarte bun, un mic capital destinat la fi reinvestit în țările lor și o nouă percepție privind societatea (stagii ce vor trebui să fie însoțite de întâlniri de formare și de înțelegere a mecanismelor sociale), în același timp, ei vor putea să contribuie la restaurarea cunoștințelor lingvistice și culturale rromani pentru aceia dintre rromi, sinte și kale din Uniunea Europeană care au pierdut acest patrimoniu și care îi vor găzdui pe timpul șederii lor în Uniunea Europeană.

Capitolul 9 – Viața intelectuală

§ 1 – Cunoaștere și documentar

A fost pus în evidență mai sus că pentru o mai bună armonie între populațiile Europei este necesară o cunoaștere mai adecvată a rromilor. Eforturi de cercetare, de finanțare a studiilor (burse școlare și universitare), de editare și publicare, în special în limba rromani, de traducere, de difuzare de cunoștințe, de dezvoltare a mass-media etc... vor trebui să fie în mod efectiv angajate pentru ca cunoașterea rromilor și o percepție mai adecvată a acestei națiuni să facă parte din cultura elementară a fiecărui cetățean european.

§ 2 – Limba rromani

Există o limbă rromani comună, numită «rromani modernă» sau «limbă de convergență»: aluatul său provine din India medievală, îmbogățit de elemente persane, bizantine, caucaziene și europene, iar variantele sale se găsesc azi aproape peste tot în Europa. Principiile sale au fost definite în primul Congres al Rromilor ce a avut loc la Londra în 1971 (egalitatea de valoare a diverselor dialecte, necesitatea unei convergențe spre o limbă comună și modernă, alfabet comun etc...), codificarea sa (alfabet și funcționare polilectală a acestui alfabet) a fost aprobată la al 4-lea Congres al Rromilor ce a avut loc la Varșovia în 1990 și normalizarea sa s-a continuat într-un mod foarte încurajator. Congresul de la Varșovia a definit în același timp limba rromani ca fiind «limba națională a poporului rromani». Uniunea Europeană recunoaște această limbă ca pe una din limbile de cultură ale Europei moderne, ea încurajează utilizarea limbii rromani la toate nivelurile vieții cotidiene (învățământ, presă, radio și televiziune, edituri, viață artistică și literară etc...) la egalitate cu celelalte limbi europene și recunoaște deasemenea principiul polilectal în utilizarea acesteia (respectarea tuturor dialectelor în toate elementele lor, singura excepție făcând-o elementele care sunt un obstacol la înțelegerea reciprocă și la funcționarea cu ușurință ca limbă de comunicare modernă). Ea se angajează de a contribui la promovarea sa pentru ca această egalitate să fie atinsă cu adevărat, în special în domeniile vizate în cadrul capitolului 8.

§ 3 – Rasismologie

Ca urmare a faptului că rasismul și țiganofobia iau forme din ce în ce mai variate, din ce în ce mai complexe (amestecate cu corupția, diverse forme de trafic, lupte pentru putere etc...) și din ce în ce mai neașteptate, este indispensabil ca cercetările științifice să fie orientate spre identificarea acestor fenomene, spre culegerea și analizarea de date concrete și spre reflexia pentru a ajunge la o înțelegere amănunțită și același timp globală a mecanismelor considerate, aceasta prin comparație cu alte forme de rasism și să se deschidă cât de mult posibil asupra soluțiilor, ce permit să se reducă rasismul și țiganofobia și să prevină manifestările acestora de fiecare dată când este posibil. Bineînțeles că această experiență se va împărtăși deasemenea celorlalte comunități aflate în situație asemănătoare.

§ 4 – Finanțare

Uniunea Europeană va verifica cu grijă ca finanțările pentru aceste diverse inițiative să nu cadă în monopolul unei persoane sau al unui mic grup de persoane, ci concepția, finanțarea, realizarea și controlul să fie publice, transparente și repartizate în mâinile a diferite grupuri ce au făcut dovada încrederii ce le este acordată. În deplină cunoștință de cauză, pluralismul va fi unul din principiile de funcționare și de control riguros asupra randamentului ajutoarelor și investițiilor permițând a identifica destul de repede competența intervenanților. Se va acorda atenție tuturor intervenanților pentru a se înțelege în mod efectiv, nu numai formal, dificultățile și realizările acestora. Formarea unei noi

generații de rromi, grație burselor de studiu, ar trebui să permită sosirea pe scena europeană a unui număr important de noi intervenanți competenți, devotați cauzei comune (în același timp pentru rromi și ansamblul societății) și de o probitate morală exemplară.

§ 5 – Remunerare egală

În toate activitățile, pentru muncă și competențe egale remunerațiile vor fi aceleași ; nu se va face apel la noțiunea de « motivație etnică » pentru a se justifica cererea de lucru benevol din partea rromilor, în timp ce non-rromii sunt retribuiți. Invers, atunci când non-rromii vor efectua lucru benevol sau în parte benevol, se va cere acelor rromi ce trăiesc în condiții asemănătoare să se implice deasemenea în lucru benevol sau semi-benevol.

Capitolul 10 – Muncă, locuință, igienă, sănătate

§ 1 – Munca și mediul înconjurător

Accentul pus pe educație și formare va reduce progresiv, dar substanțial, problemele de sub-angajare ce afectează în mod dramatic populația rromani. Un nivel mai bun al pregătirii va face să renască sentimentul de « proiect » individual și colectiv precum și voința de a întreprinde. Un ajutor particular se va aduce reabilitării meseriilor tradiționale, în care rromii au dobândit o pricepere de o mare calitate, ce riscă să se piardă, în special anumite forme de prelucrare a metalelor, care se dovedesc din nou utile, meserii legate de mediul înconjurător (recuperare, întreținerea pădurilor și a râurilor etc ...), artă și divertisment etc ... Bineînțeles, de fiecare dată când va fi cerință, ajutorul se va orienta deasemenea și în alte domenii de activitate profesională – este de evitat în orice caz cantonarea unei populații într-un ghetto profesional.

§ 2 – Locuință, igienă, sănătate

Realizarea condițiilor de bază enunțate mai sus va permite *ipso facto* rromilor de a accede la habitaturile pe care și le doresc, chiar de a rămâne în caravane dacă aceasta este dorința anumitor generații. În toate cazurile, vor trebui să fie satisfăcute de drept aspirațiile spre igienă ale populațiilor respective, în așa fel ca ele să poată avea acces fără nici o piedică la un nivel de sănătate și la o îngrijire medicală corectă.

§ 3 – Finanțare

Este clar că programul prezentat mai sus necesită o finanțare potrivită, fapt care nu trebuie să împiedice implementarea lui, fiindcă rromi (împreună cu sinte și kale) reprezintă aproape 1% din întreaga populație a Uniunii Europene și își aduc contribuția prin munca și impozite, în conformitate cu regulile specifice din diversele State-membre.

Capitolul 11 – Reprezentativitate, participare și autoritate

§ 1 – Reprezentare actuală

- a) În mod istoric rromii au avut două tipuri de reprezentanți tradiționali : unii ce erau deținători ai unei autorități de decizie în comunitate, alții destinați mai ales la a servi drept purtători de cuvânt și/sau de mediatori, cu autoritățile locale. Uneori cele două funcții erau îndeplinite de una și aceeași persoană, ce era numită în mod diferit în funcție de fiecare regiune (Patriarh, Gitano de Repeto, Șero-Rrom, Voievod, Vajda, Bulibașa, precum și Prinț sau Rege etc...). Aceste funcții erau uneori ereditare. Mai mult accesivitatea la o astfel de funcție în cadrul grupului nu era totdeauna motivată prin înțelepciunea interesatului, ci foarte adesea prin bogăția sa și prin puterea sa economică (controlul activităților comerciale și a serviciilor).
- b) De-a lungul istoriei, rromii (câteodată chiar și non-rromii) au fost plasați, chiar de autoritățile locale, în funcții de reprezentare a comunităților rromani, iar aceștia în general nu puteau decât să accepte.
- c) De câțiva ani, a apărut un anumit număr de lideri carismatici cu strălucire locală și adesea efemeră.
- d) Când privește conducătorii aleși în mod democratic, condițiile de viață ale rromilor dispersați în mai multe zeci de State, dificultățile de contact dintre rromii din țări diferite, negarea frecventă din partea autorităților a existenței unei națiuni rromani, lipsa de pregătire politică precum și alte diverse obstacole de natură obiectivă nu le-au permis încă cu adevărat venirea la putere.

§ 2 – Uniunea Internațională a Rromilor

Toate reprezentările menționate mai sus sunt locale și relativ fragile. Într-o perspectivă în același timp europeană și democratică, corpul cel mai reprezentativ pentru națiunea rromani, în acest început de secol XXI, este Uniunea Internațională a Rromilor, fondată în 1971 la primul său congres ce a avut loc la Londra și care este un ONG de categoria a doua a ONU (cu un reprezentant la Adunarea Generală).

§ 3 – Evoluția reprezentativității

- a) Fără a supraestima valoarea morală a reprezentării democratice fondată pe numărul sufragiilor, este de dorit în mod viu ca această formă de reprezentare să se dezvolte în interiorul poporului rrom, paralel cu o educație cetățenească și democratică spre interes comun, atât cel al comunității rromani cât și cel al societății europene în general. De fiecare dată când va fi posibil, exercițiul autorității va fi colegial (cel puțin trei persoane) și se va sprijini pe o participare maximă a interesaților, care vor avea drept la informare asupra deciziilor și a activității autorităților acestora, până la revocare după proceduri care vor fi stabilite la timpul și la locul oportun.
- b) În plus, poate fi de dorit în anumite cazuri subsistența unei autorități tradiționale, în articulație și în complementaritate cu autoritatea democratică, în formele locale ale diverselor grupuri. Menținerea unei armonii între democratic și tradițional se va obține prin exercitarea rațională și înțeleaptă a acestor autorități și reprezentări ; în cazul unei puternice

contradicții între acestea, și dacă este imposibil de a ajunge la o înțelegere (sau compromis), în principiu democraticul are întâietate. Trebuie acordată o atenție specială astfel încât să nu permită reprezentatilor politici de a crea o castă politică izolată, trăind separat de poporul român.

§ 4 – Calitățile reprezentanților, sectorizare electorală

Se cer patru calități fundamentale : competență (în sensul larg al termenului) și cinste (ce cuprinde deasemenea devotament atât față de comunitatea romani cât și față de societatea europeană în general), precum și popularitate (exprimată sau nu prin sufragii) și apartenență la comunitatea romani (sub orice aspect ar fi). Primele două calități au întâietate față de ultimele două. În nici un caz identitatea etnică sau susținerea populară nu vor putea fi prin ele însele criterii absolute de alegere a reprezentanților, fără a dovedi competență și cinste. Aceste două calități, oricât de dificil ar fi de stabilit (ca de altfel în toate comunitățile), vor rămâne criterii fundamentale de accesiiune la responsabilități formale, ce rămân de stabilit la timpul și locul oportun.

Sectorizarea electorală pentru alegerea reprezentanților se va opera pe bază de comune sau de regiuni mici, potrivit cu un sistem nou încă de elaborat eventual după criterii ne-geografice, și în principiu fără legătură cu frontierele Statelor.

§ 5 – Întâietatea acțiunii și a participării asupra reprezentării

Se va face un efort de educație cu totul particular pentru abandonarea percepțiilor, moștenite din diverse regimuri locale, ce înțeleg exercitarea autorității și/sau a reprezentării ca pe un prerogativ de despot, ca pe o funcție onorifică sau un instrument de utilitate personală. Ideea unei participări largi a tuturor Romilor în discuții, hotărâri și activități diferite va fi încurajată prin o educare apropiată, începând din copilărie. Forme noi, mai eficiente, de participare vor fi elaborate și implementate. Se va impune reprezentanților o anume obligație spre eficiență precum și obligația de a răspunde pentru acțiunile lor, putând fi sancționați prin revocarea menționată mai sus.

§ 6 – Drept tradițional

Se va respecta exercitarea Dreptului cutumier român (*rromani kris*) cu ideologia sa specifică, care este prioritatea reconcilierii asupra justiției categorice, dar domeniile sale de activitate se vor defini într-o manieră specială pentru a nu se intra în conflict cu Drepturile Omului și cu Libertățile Fundamentale. În afară de aceasta, o decizie nu va fi executorie decât cu liberul acord al părților în disesiune, fiecare dintre ele, dacă o dorește, având dreptul de a face apel la o altă jurisdicție.

§ 7 – Paritate bărbați/femei

Paritatea bărbați/femei nu este un scop în sine, căci nu există o legătură directă între aceasta și justiția deciziilor, dar se va face un efort permanent și sistematic pentru a se apropia de aceasta în toate organele de reprezentare și de autoritate, inclusiv dreptul cutumier, aceasta făcându-se nu prin decizii ci prin educație și eforturi constante de convingere.

Capitolul 12 : Simboluri, culori etc.

§ 1 – Drapelul

În cadrul congresului ce a avut loc la Londra în 1971 Uniunea Internațională Rromani a definit drapelul poporului rrom ca o roată roșie de căruță, reluând toată simbolistica indiană a roții, centrată pe fond bicolor : jumătatea superioară albastră, simbolizând cerul, tatăl umanității, și jumătatea inferioară verde, simbolizând pământul, mama fecundă a umanității. Acest drapel poate fi înălțat în timpul diverselor sărbători sau evenimente, totdeauna însoțit de culorile țării respective și de drapelul european – toate aceste drapeluri având dimensiuni și vizibilitate egală. Este de dorit deasemenea existența și a drapelurilor comunităților vecine. Reprezentările stilizate, artistice și reinterpretate ale drapelului rromani vor fi întotdeauna preferate reprezentării *ne varietur*.

§ 2 – Culori simbolice

Tradiția rromani recunoaște drept culori simbolice culorile calde (în special roșu, galben, portocaliu) în timp ce verde și albastru, culorile drapelului se atașează la conștiința politică emergentă rromani.

§ 3 – Imnul

a) Cântecul *Gelem, gelem*, muzica fiind o melodie populară din Banat și textul compus de Jarko Jovanović în timpul vizitei sale la Struthof, a devenit în mod spontan în cursul anilor și prin popularitatea sa, imnul național al poporului rrom. Acest rol i-a fost consacrat la Congresul de la Geneva din 1978 și la Congresul de la Varșovia din 1990 a fost publicat textul oficial format din patru strofe.

b) Spre deosebire de imnurile majorității națiunilor, imnul rromani *Gelem, gelem*, poate fi interpretat potrivit cu toate stilurile de creație și de muzică tradițională rromani (oriental, romanță, flamenco, rumba etc...), în măsura în care se respectă caracterul său demn (strofele 2 și 3 evocând *Samudaripen*, genocidul nazist împotriva rromilor). Această libertate de interpretare exprimă bogăția tradițiilor culturale ale rromilor și respectul reciproc dintre grupuri de rromi unii pentru alții. În revanșă, linia melodică și textul nu se modifică.

CONCLUZIE

Uniunea Europeană recunoaște că trebuie efectuată o muncă vastă și intensă, că aceasta implică o cooperare serioasă și rațională a tuturor Statelor membre, că diversele sectoare ale fiecărui Stat membru trebuie să coopereze în concertare permanentă, pentru o colaborare efectivă și nu formală, ce trebuie întreprinsă de o manieră radicală, în afara oricărui limbaj de lemn și a ideilor preconcepute (fie că sunt sau nu favorabile rromilor), dar că, în ciuda dificultăților pe care nimeni nu le neagă, ține de credibilitatea democrației și de stabilitatea continentului ca națiunea rromani să poată sau nu să se integreze cu demnitate și cu respectarea bogăției sale culturale în familia națiunilor europene. Vor trebui făcute eforturi bugetare și diplomatice, primele pentru a finanța bursele de studiu pentru tinerii rromi, cele de-al doilea pentru ca Statele extracomunitare să realizeze în mod efectiv o schimbare în situația comunităților de rromi cetățeni ai respectivelor State, pentru ca în final aceștia să ajungă la o poziție de bunăstare și de demnitate pe care fiecare cetățean și toată comunitatea europeană sunt îndreptățite să le pretindă.

Uniunea Europeană lansează un apel rromilor și structurilor lor pentru ca aceștia să se angajeze activ într-o participare efectivă la programul expus prin prezentul document, elaborat în comun de către asociațiile rromani citate la început și Uniunea Europeană.